

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Ambrus Zoltán*

Cím: *Igazgatóváltás a Nemzeti Színházban*

Forrás: *Szózat*

Op.
(Hely)

1922 VII. 15
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

492

Hely

Nemzeti Színház

Idő

"1922"

Személy

Kö

Igazgatóváltás a Nemzeti Színházban

Tegnap számunkban röviden hírt adtunk a Nemzeti Színház fontos eseményéről: Ambrus Zoltán eddigi igazgatót a vallás- és közoktatásügyi miniszter felhatalmazása alapján a kultuszminisztérium színházi osztályának vezetője a Nemzeti Színház igazgatói teendőinek további ellátása alól felmentette és a színház művészi igazgatásával dr. Hevesi Sándor dramaturg főrendezőt bízta meg.

Az ország legelső színházának, Thália legragyogóbb hagyományu magyar templomának ez az ugynevezett házi eseménye kinő a rendes színházi igazgatóváltások keretei közül, annál a magában való kulturális helyzetnél fogva, melyet a leggyönyörűbb nemzeti újjászületés tavaszi virágzásában és viharában életre fogant Nemzeti Színházunk tölt be. Ez a kivételes helyzet magyarázza, hogy fennállása óta belső életének mozzanatait mindenha féltő szeretettel figyelték azok, kik a magyar színjátszásnak apostoli varázserejét és a magyar teremtlő lélek forrásvizeinek kristálytiszta előretörését az elmúlt évszázad diadalmas első évtizedeitől kezdve öntudatukban mindig a Nemzeti Színházzal, annak működésével kapcsolták egybe. Annál sajnálatosabb és szomorúbb tény, hogy jó néhány esztendeje a Nemzeti Színház életének és munkásságának szemlélése mindegyre csüggesztőbb és sávárabb képet adott.

Borus lélekkel kell leszögeznünk, hogy ha a magyar Thália a legelső hajlékában, mely valaha mámorosító és isteni szárnyalással bocsátotta égnek a magyar szó, magyar beszéd zengő madarát, hogy annak a szíveket lelkesítő szárnyacsapása végigzúgjon rónán és bérceken, falu és város fölött, min-

denütt, ahol magyar lakik, e színház, mely csarnokában egykor a magyar génius legkecsesebb és legtündöklőbb ünnepségeit rendezte, lassanként mintha valami végzetesen más levegőbe került volna, akár a csodaszép szigetek felé haladó hajó, mely ködbe futva, céltalanul tévelyeg. A mult gyönyörű nekilendülése után beállott az ernyedés, a régi nagyszerű hagyományok és a jelen szokásai között lassanként mind mélyebb és áthidalhatatlanabb szakadék támadt, bizonyára, ha az a nemzetiség, mely hallotta Lendvay Márton, Laborfalvi Róza, Egressy Gábor gyújtó szavát, föltámadna, nem igen ismerne a régi színházra, melyben a magábanvaló örök művészi és nemzeti eszményeknek minden magánérdek és egyéni aspiráció fölé helyezése helyett a klikkrendszerek, protekciók és üzleti szellemű összeköttetések levegője honosult meg.

A Nemzeti Színház régi dicsőségének e lehangyatlása annál fájdalmasabb, mert, mint a közelmult évtizedek eseményei napnál világosabban mutatják, Budapesten, az ország fővárosában, nem annyira a magyar színházak, mint inkább a magyar nyelven előadó színházak száma sokasodott meg s ez a sok-sok új színpad csak arravaló volt, hogy e nemzet testébe lassanként konokul felszívódó és azt bomlásnak indító idegen mátyelnek, nemzetközi léhaságnak, galíciai és szíriai ledérségnek kéjelgő szószólója és tovább burjánzóatója legyen. A magyar színjátszás történetének legkeserűbb fejezete ez, rinktó és lázító ellentétben azzal az idővel, amikor Thália nemzeti papjai és papnői rozoga kordékon, gyalogszerrrel rötták esőben, fagyban az országutat, díbdáb fészerek alatt játszva, vedlett csűrökben meghuzódva, de akkor a magyar színjátszás valóban a legfölségesebb nemzeti hivatássá magasztosult.

Eszünkbe jut mindez, hogy megemlékezzünk most a Nemzeti Színház eseményéről. Ambrus Zoltánt alig néhány esztendeje emelték az illetékes

körök a színház igazgatói polcára. A Nemzeti belső életében már javában jelentkeztek a hajók, legelsősorban a nemzeti szempontok elsikkadása és a művészi színvonal süllyedése. Az új igazgató személye megválasztásánál bizonyára éppen az vezette az akkori kormányt, hogy végre egy izig-vérig fajmagyar, magas európai kulturáltsággal telített, a művészi elme teremtlő készségével felruházott ember kerüljön a Rákóczi-uti színjátszó palota irányító székébe. Nagy reménységgel fogadtuk akkor Ambrus jövetelét, hiszen egész multja kétségtelemül tanuskodott amellett, hogy szerencsés érdekel tette meg a kormány a maga választását. Öt esztendeje ennek... és mi történt azóta? A Nemzeti siralmasabban és mélyebben vergődik, mint valaha, éppen ma, amikor az átélt nagy nemzeti megrázkódtatások után oly égetően szükség volna arra, hogy a magyarság felé megkondítsa a szintiszta nemzeti géniusz átható harangszavát. S hogy idejutottunk, annak az átélt háboru, forradalmak mellett ismét csak a szerencsétlen klikkrendszerek, a hozzá nem értő beleszótlások, a protekciók voltak okai, mint amelyek megfogták és megbénították Ambrus Zoltán szakavatott igazgatói kezét. Nem csoda hát, hogy ő, kinek érzékeny lelke, művészi idealizmusa közismeri, ekedvetlenedett

ezeknek a jelenségeknek a szemlélésére s mindjobban visszahuzódott a színház belső életének kormányzásától. Ha szabad kezet engedtek volna Ambrusnak, kétségtelemül nem jutott volna a színház ennyire.

Most tehát Ambrus Zoltán, a kiváló regényíró, kritikus, a talpig művész ember, megváltik a Nemzetitől és őszinte sajnálatunk kíséri a távozását. A Nemzeti Színháznak egy sávár etapeja záródik le ezzel a távozással és egyáltalán nem vagyunk bizonyosak benne, hogy nem köszönt-e rá egy még sávárabb és lehangolóbb korszak. A távozó igazgató

helyét a kultuszkormány intézkedésére nevezni Sándor foglalja el, aki már eddig is a színház kötelességében működött, mint rendező, főrendező, írt is néhány ügyesebb darabot, mely a Nemzeti színházán színpadra került. A színháznál tehát nem új ember, munkássága alatt megszerezte azt a nem is oly tuiságos nehezen elnyerhető rutint, amely, mondjuk, képessé teszi ennek, vagy annak a darabnak a színpadhozatalára, arra is, hogy egyes színházi kérdésekben helyes véleményt mondjon. Itt azonban nem egy-két darab színpadhozataláról, hanem — a Nemzeti Színház igazgatásáról és irányításáról van szó, arról, hogy ezt a hagyományaitól mármár teljesen elszakadt, hajdani fölséges nemzeti hivatását betöltő, a maga nemében páratlan kultur-intézményünket a színmagyar ember fanatizmusával, kristálytisztá megérzésével, a művész intuíciójával és a vaskéz erejével ellenállhatatlanul ki kell ragadni mostani szürke elesettségből, arról van szó, hogy az új igazgatónak a mai Nemzeti Színházat a régi Nemzeti Színházzá kell visszavarázsolnia. Kérdezzük Klebelsberg Kunó kultuszminisztert és ifj. Wlasics Gyula miniszteri tanácsost, az új igazgató, akire választásuk esett, multjánál, vérségi alkatánál és szellemi kvalitásainál fogva képes lesz-e ezt a visszavarázslást megcsinálni? Nagy kétkedéssel, még nagyobb meglepetéssel és jó adag csüggedéssel regisztráljuk az illetékes tényezőknek ezt a választását.

Ugy érezzük, úgy látjuk, a Nemzeti Színház föllendülés helyett tovább halad lefelé, mindaddig, amíg a kormány, a színháznak legfőbb hivatali intézője, be nem látja az orvoslás egyetlen igazi módját. Egy, már vérségénél fogva is megingathatatlan nemzeti levegőben lélegző, kimagasló értékeket fölmutató kulturegyéniség kell ide, aki minden ártalmas és dilettáns beavatkozástól teljesen mentesítve, tanácsoktól és más hasonló kétes értékű fórumoktól semmiben sem akadályozva, megindíthatja az ország színházi templomának rég sóvárgott renaissanceát.

Csűrös Zoltán.